

Verksamhetsplan Hälsinglands Museum 2025

Prioriterat i verksamhetsplanen 2025 är profilområdet med koppling till Världsarvet Hälsingegårdar; den förhistoriska basutställningen samt förstudien kring en framtida utställning kring Bishop Hill. Styrelsen kommer att ha fokus på uppföljning av dessa prioriterade verksamheter.

Stiftelsen Hälsinglands museum arbetar utifrån sina stadgar och från överenskommelser med Hudiksvalls kommun och Region Gävleborg. Museet utgår från synen på kulturen som en demokratisk och omvandlande kraft i samhället, grundad på yttrande- och tryckfriheten, religionsfrihet, jämlikhet och med en strävan att garantera alla lika rättigheter och alla möjlighet att delta.

Det allvarliga internationella läget gör att kultur- och världsarv som fredsbevarande och demokratiska projekt är ständigt aktuella. Ett museums uppgift är att samla in, vårda, förvalta och tydliggöra vårt kulturarv, medverka i den historiska och samtida forskningen, analysera och begripliggöra historia och samtid, förmedla genom utställningar, program och pedagogisk verksamhet, samt bjuda in till samtal och debatt. Museilagen slår fast museernas ställning som fria kunskapsinstitutioner utan politisk styrning av verksamhetens utformning.

Museet följer riktlinjer som den globala museisammanslutningen ICOM, International Council of Museums, driver och arbetar fram i global museisamverkan.

Det ekonomiska läget för år 2025 är osäkert då verksamheten, då verksamhetsplanen skrivs, inte vet om Region Gävleborg kommer att skriva upp anslagen till de institutioner som ingår i samverkansmodellen, däribland Hälsinglands Museum. Enligt pensionsprognosen gjord inför 2024 kan pensionskostnaderna komma att öka framöver. År 2025 innebär ökade kostnader för administration, bland annat löneadministration, då Lön Hälsingland tar över ansvaret från Hudiksvalls kommun.

Öppettiderna för museet kommer att förändras under våren till öppet på söndagar och stängt på måndagar, som ett led i att vara mer tillgängligt för helglediga. Rekrytering av ytterligare helgpersonal sker under året till följd av detta.

De pågående klimatförändringarna gör att arbetet med kulturarvet och samhällsfrågorna även måste innehålla ett klimat- och miljöperspektiv, bland annat i skapande skola och utställningar, men också i planeringen av lokalernas fysiska miljö och energikonsumtion. Den energikartläggning som utförts kommer fortsatt att ligga som underlag för olika åtgärder. En dialog med SMHI, för att kunna visa en klimatutställning på sikt, är inledd och fortsätter under 2025.

Samarbetet med kulturens länsinstitutioner är viktig, och ett utökat samarbete med Länsmuseum Gävleborg samt Arkiv Gävleborg planeras. Ett samarbete med Folkteatern Gävleborg kommer att genomföras i form av Folkfrukost på museet.

Det är också viktigt att museet är lyhört för behov och önskemål från kommuner,

föreningsliv och civilsamhälle. Dialog och samverkan kommer att fortsätta inom hela museets verksamhetsområde internationellt, nationellt, regionalt och lokalt.

Nationella minoriteter

Nationella minoriteter är ett profilområde för Hälsinglands Museum. Under 2025 fortsätter arbetet med att lyfta fram de nationella minoriteternas kulturarv och närvaro i Hälsingland, där museet har ett regionalt uppdrag att särskilt arbeta med den romska minoriteten i tradition och samtid. Genom utställningar, programverksamhet, arkivstudier och projekt synliggörs minoriteternas betydelse i det gemensamma samhället.

Utforskandet av resandehistoria fortsätter, liksom samarbetet med resandeorganisationen Frantzwagner Sällskapet kring uppbyggnaden av bilddatabasen ”Resandebilder”. På museets hemsida publiceras löpande en kommenterad bildserie med samma namn. Genom efterforskningar i samlingar och arkiv studeras den judiska, romska, samiska och sverigefinska närvaron i Hälsingland. Pågående projekt med judiska museet och samiska sakkunniga kring arkivstudier, som genererar ny kunskap om majoritetens och minoriteternas sammanflätade historia, fortsätter 2025.

Samarbetet med Hudiksvall kommuns satsning på romsk inkludering, kring olika aktiviteter om romsk historia och romskt kulturarv fortsätter. Museet arrangerar program i samband med Förintelsens minnesdag, den regionala minoritetsveckan och den romska minoritetens högtidsdagar. Under året planerar Hälsinglands Museum även att anordna ett seminarium om de nationella minoriteternas historia i Hälsingland. Museet ämnar flagga med minoriteternas flaggor i anslutning till olika högtidsdagar.

År två av projektet Resandeliv, med stöd av Kulturrådet, pågår 2025. En konstnär anlitas, som arbetar med lump/textilrester/lumppapper som material, detta för att knyta an till de resandes traditionella näringsfång lumpsamleri för pappersbruken.

Världsarvet Hälsingegårdar

Arbetet med koppling till världsarvet Hälsingegårdar är ett av museets profilområden. Hälsinglands Museum bevarar dess historia i form av fotografier, arkivalier, väggmålningar och föremål i museets arkiv; bygger ny kunskap genom forskning samt förmedlar genom utställningar och pedagogik. En ständig kunskapsuppbyggnad och -förmedling pågår.

Museet fortsätter att driva förstudien kring ett forsknings- och kunskapscentrum med visningsmagasin/-arkiv med hälsingegårdsprofil. Satsningen är ett viktigt komplement till världsarvet Hälsingegårdar. Delar av museets samlingar förvaras i olämpliga lokaler vilket försvårar visningar. Under slutet av 2023 påbörjades därför ett arbete för att undersöka möjligheten av en utbyggnad med ett visningsarkiv och i november 2024 påbörjades arbetet med en förstudie som ska redovisas i maj 2025.

Utöver den pågående förstudien, fortsätter världsarvsarbetet bland annat genom nätverkande och pedagogik. Av stor vikt i det pedagogiska världsarvsarbetet är lanseringen av den lärarhandledning som Hälsinglands Museum och Läns museet Gävleborg arbetat fram under 2024. Under 2025 kommer filmer att produceras vid världsarvsgårdarna, som komplement till lärarhandledningen. Arbetet genomförs av Hälsinglands Museum och Läns museet Gävleborg, med stöd av Region Gävleborg/Kultimera. För skolorna kommer världsarvspedagogik att erbjudas vid gårdarna mellan april och september, då gårdarna är tillgängliga för besök. 50 % av en pedagogtjänst är avsatt för världsarvspedagogik vid Hälsinglands Museum och 50 % vid Läns museet Gävleborg.

Under 2025 fortsätter arbetet med en barnbok kring världsarvet, med stöd av Region Gävleborg.

Arvsfondsprojektet "Nya berättelser om världsarvet" arbetar vidare med att utveckla en arbetsmodell där unga själva söker berättelser i syfte att komplettera och vidga kunskapsläget kring världsarvet Hälsingegårdar. Ungdomarna studerar självständigt, med stöd av forskare och sakkunniga, minoriteternas roll och ställning i det historiska lokalsamhället med särskilt fokus på hälsingegårdarna.

Utställningsverksamhet

Hälsinglands Museum arbetar med ett brett utbud av utställningar, kulturhistoriska, samhälleliga, konstnärliga och debatterande. Museets konstatställningar karaktäriseras av hög verkshöjd, kvalitet och samhällsrelevans. Förutom de utställningar som pågår över årsskiftet kommer följande utställningar att produceras och visas under året:

Förhistorien. Museets arbete med en ny basutställning kring regionens förhistoria kommer att vara prioriterat under året. Samarbeten med arkeologer för urval av berättelser och föremål kommer att pågå, inlån av objekt kommer att hanteras och utställningen produceras.

Hälsingegårdarnas ting. En mindre utställning med ett urval av möbler, föremål och berättelser ur museets samlingar. Januari till månadsskiftet mars/april.

Klara Kristalova. En mindre utställning där konstnären Klara Kristalova presenteras, med extra fokus kring det offentliga verket som kommunen beställt. I samarbete med Hudiksvalls kommun. 16 april – slutet av augusti.

Spångossen. Den första utställningen med Per Norén – med artistnamnet "Spångossen". En poet och ekvilibrist i trä, verk är nyligen inköpta av Nationalmuseum och Svenskt Tenn. Hösten och vintern.

Alma Winkler. Utställning i idérummet som presenterar arbetet med ett konstnärligt forskningsprojekt som Winkler arbetat med under 2024. Våren 2025.

Iwa Herdensjö och Erika Laurell. Utställning i idérummet som beskriver ett projekt kring svensk ull, från får till färdig produkt. Visas efter Väv-mässan i Gävle, öppnar i museet i november.

I samlad rörelse. En stor grupputställning med möten mellan nyare och mer etablerade konstnärskap som berör regionen. Produceras i samarbete med Region Gävleborg. 29 mars – 26 oktober.

Med skärande egg. En utställning om knivar och dess bruk, knivar i hantverk, vardag, stad och land, från museets samlingar, också samiska och romska knivar. Med bidrag från några av landets främsta – i länet boende – smeder och knivmakare som Per Alnéus, Kay Embretsen och Sven-Erik Loodh.

Lim-Johan och den utomordentliga ärligheten. Utställning om konstnären Lim-Johan, producerad av Hallwylska museet, omarbetas delvis och visas på Hälsinglands Museum med ny titel 22/2 – 17/5.

Del II: Människor och målningar – inredningsmåleri i hälsingegårdar 1800 –. En utställning om och med väggmålningar med de motiv som bönderna i hälsingegårdarna omgav sig med. Sommar.

Dick Bengtsson, Ernst Billgren & Karin Mamma Andersson. En utställning som visar Dick Bengtsson, verksam i Voxnadalen, och det starka inflytande han haft på nyare viktiga konstnärskap. Oktober – 10/1 2026.

Ljusmyrsberget. Ett konstnärligt projekt där konstnären Karin Alfredsson, genom sina på samma gång lågmälda och storslagna fotografier, skildrar naturreservatet Ljusmyrsberget, på gränsen mellan Hudiksvalls och Söderhamns kommuner. I samarbete med Länsstyrelsen.

Båtmagasinet. Sommaröppet i museets båtutställning i hamnmagasinet.

Kniv-Kalles skatter – den funna och den försvunna. En utställning om ”Kniv-Kalle” från Äppelbo, en framstående knivmakare som levde och verkade i en resandekontext. Utställningen vandrar och visas från december 2024 och in i 2025 på Dalarnas Museum. Utställningen publiceras på DigitaltMuseum 2025.

Människor och målningar – inredningsmåleri i hälsingegårdar 1700–1800. En utställning med väggmålningar med motiv som bönderna omgav sig med i världsarvsgårdarnas herrstugor. Med Lars Nylanders doktorsavhandling som utgångspunkt. Visas i museet till 18 januari, därefter vandrar den och visas i Länsmuseum Gävleborg under 2025.

Under år 2025 är det jubileumsår för Gränsfors Blomkruksfabrik, som fyller 150 år, samt Sunfab, som med Erik Sundin i täten tillverkade Sundins skidor, som fyller 100 år. Museet uppmärksammar dessa jubileer under året.

Under 2025 kommer Hälsinglands Museum att initiera samtidsdokumentation på temat ”En dag...”. I samarbete med dokumentärfotograf Peter Hoelstad kommer ett eller två nedslag att göras i regionen och resultatet kommer att bli

samtidsdokumentationer i ord, bild, ljud och film till museets arkiv, samt en mindre utställning.

Museet kommer att i dialog och samverkan med Trolska skogen undersöka förutsättningarna för ett projekt för att lyfta regionens folktro i pedagogik, program och utställning. Ett seminarium på temat folktro kommer att planeras under året och genomföras 2025 eller 2026.

Förutsättningar för en utställning kring Erik Janssons följare och utvandring från Hälsingland till Bishop Hill i USA på 1800-talet kommer att undersökas under året, eventuella samarbetsparter kring projektet kommer att sökas i USA, liksom förfrågningar om inlån från Bishop Hill. Utställningen planeras till 2026 eller 2027. Arbetet med detta är prioriterat under året. I mars kommer ett seminarium att genomföras på temat Bishop Hill.

Uteområdet mellan Hälsinglands Museum och Mulle Meck kommer att ses över i dialog och samarbete med representanter för Hudiksvalls kommun, där allas perspektiv ska tas tillvara.

Pedagogik – lokalt och regionalt

Barn och unga är museets primära målgrupp och museet fortsätter att arbeta i hela regionen med olika pedagogiska program. Till museets utställningar kommer pedagogisk verksamhet att knytas under året och ett utökat barnperspektiv kommer att börja byggas in i museets basutställningar.

Pedagogik kopplad till världsarvet Hälsingegårdar är prioriterad och beskrivs under egen rubrik.

Katitzi = MOD är ett program som erbjuds alla elever i årskurs fem i regionen. Hudiksvalls kommun har redan bokat programmet för årskurs fem 2025.

Samarbetet med Hudiksvalls kommun och Skapande skola i olika projekt fortsätter.

Skräddarsydda program tas fram när det efterfrågas – om tid och utrymme finns i pedagogtjänsten. Under 2024 provades ett av skolan efterfrågat program kring jultraditioner, som resulterade i visningar på temat av museets pedagog, samt skapandeaktiviteter i samarbete med Övre Hälsinglands hemslöjdsförening. Detta planerar museet att utveckla vidare julen 2025 med koppling till världsarvet Hälsingegårdar.

Programverksamhet

Föredrag inom konst- och kulturhistoriska ämnen kommer att genomföras av museets personal både i Hälsinglands Museums egen regi samt hos andra museer, föreningar, studieförbund och andra aktörer. Inbjudna föreläsare kommer också att

föreläsa i olika sammanhang, liksom aktörer kopplade till museets utställningsprogram för 2025.

Folkfrukost kommer att genomföras, ett samarbete med Folkteatern Gävleborg, där tre - fyra tidiga frukostar erbjuds i museets kafé. Folkteatern står för programmet, museet står för lokal och säljer frukost.

Babykaféer kommer att fortsätta erbjudas som mötesplats för föräldralediga och deras barn.

Programverksamheten för årsrika, "Hudiksvall Hela Livet" fortsätter med visningar och föreläsningar på fredagar vår och höst.

Hälsinglands Museum kommer att vara samarbetspart till Forsa folkhögskolas textilvecka, vecka 19, samt till Hälsinglands Bokmässan som 2025 förläggs till Hudiksvall.

Samlingar och arkiv

Hälsinglands Museums olika arkiv rymmer fantastiska objekt med högt kulturhistoriskt värde. Delar av arkiven har bra förhållanden för föremålssamlingar, arkivalier och fotografi, utifrån klimat och utrymme. Delar behöver få bättre klimatförhållanden, och framför allt behövs mer utrymme för att kunna utveckla insamlingsarbetet både av historiskt material och material kopplat till dokumentation av samtiden.

Samarbetsprojektet med KGAA (Kungliga Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur), som fokuserar på folkligt skrivande, fortsätter med att digitisera och tillgängliggöra dagböcker på digitaltmuseum.se. Under 2025 planerar museet bland annat att publicera bonden Jonas Olssons dagbok. Jonas Olsson bodde på världsarvsgården Bortomåa i Fågelsjö.

Museet kommer också att undersöka hur AI kan nyttjas i digitiseringsarbetet, utifrån det arbete som Riksarkivet har inlett.

Museet kommer att påbörja en översyn av och påbörja arbetet med en hållbar plan för den externa föremålsförvaringen i Hälsingtuna, där försäkringar också kommer att ses över och läggas om.

Textilmaterial från Åkre, Forsa, kommer att fotas, inventeras och ställas ut i dialog med nationell dräktexpertis.

Tillgängliggörandet av museets föremålssamlingar och arkiv fortsätter, bland annat genom att museet fortsätter att offentliggöra sina samlingar på digitaltmuseum.se och länkade öppna data på kulturnav.org.

Det blir stora förändringar inom kulturarvs-IT då Bollnäs kommun efter många år

sagt upp kontraktet och samarbetet kring Arkion. Det innebär att digitaliseringen av museets äldre bildsamling fortsätter i Hälsinglands Museums egen regi från 2025. Gruppen som arbetar med detta är bestående av fem personer, varav fyra är stationerade i Hudiksvall och en i Bollnäs.

Under året kommer museet att påbörja en förstudie för ett digitalt diarium.

Samarbetet med DiBiS i Söderhamn fortsätter. DiBiS kommer att hålla i registreringsträffar under året och anordnar en DiBiS-dag vid Hälsinglands Museum i slutet av sommaren. Bildpublicering i DigitaltMuseum kommer att ske under 2025.

Forskning

Genom att museet i sin organisation har disputerade medarbetare öppnas nya möjligheter till finansiering av nya forskningsprojekt inom museets profilområden.

Flera forskningsprojekt kommer att initieras och fortsätta under 2025, däribland forskning kring medeltida kyrkoskulptur, forskning kring Flors linnemanufaktur, källforsknin kopplat till de resande samt nya berättelser till världsarven framforskade av unga med olika bakgrund.

Ett forskningssamarbete med Dalarnas Museum och Göteborgs universitet, med koppling till väggmålari i gårdar i Gävleborg och Dalarna, ska initieras under året.

Kulturmiljöinsatser

Kyrkans historiska kontinuitet och dess samhälleliga betydelse i en period av stor omställning gör den viktig i det breda kulturarvsarbetet. Museet fortsätter sitt nära samarbete med församlingar/pastorat, Uppsala stift och Svenska kyrkan centralt. Museets arbete med kyrkan och det kyrkliga kulturarvet fortsätter under 2025 med uppdraget att inventera alla kyrkor och kapell i Ljusnans pastorat samt deras föremålssamlingar. Även andra liknande projekt kan bli aktuella och initieras 2025.

Kommunikation och marknadsföring

Kommunikation och marknadsföring är en viktig del av Hälsinglands Museums verksamhetsområde. Ett av museets prioriterade områden för 2025 är att sprida kunskapen om museet och dess verksamhet nationellt, regionalt och lokalt.